

Αγγίζοντας ακροθιγώς τα εθνογραφικά ενδιαφέροντα του Λευκάδιου Χερν

Δρ Αικατερίνη Πολυμέρου-Καμηλάκη

τ. Διευθύντρια, επιστ. Συνεργάτις Κέντρου Ερεύνης της Ελληνικής Λαογραφίας
της Ακαδημίας Αθηνών

«Οι δαπανηροί αγώνες δρόμου για την επιβίωση πρέπει κάποτε να σταματήσουν. Η φύση είναι ο πιο σωστός οικονομολόγος. Είναι αλάνθαστη. Οι καταλληλότεροι για να επιβιώσουν είναι όσοι μπορούν να συνυπάρξουν μαζί της και είναι ολιγαρκείς. Αυτός είναι ο νόμος του σύμπαντος».

Ομιλία: «Το μέλλον της Άπω Ανατολής» 1894.

Δεν είχα ασχοληθεί κατά το παρελθόν με το έργο του Λευκάδιου Χερν. Τον γνώριζα ως ένα Έλληνα, ο οποίος βρέθηκε στη μακρινή Ιαπωνία και διακρίθηκε με το έργο του. Ευχαριστώ, λοιπόν, την Μαρία Αργυροπούλου, η οποία οργάνωσε το συνέδριο και μου ζήτησε να πω δυο λόγια γι' αυτόν τον πρωτοπόρο μελετητή των πολιτισμών, συγγραφέα Ελληνο-ιρλανδό και τελικά από επιλογή Ιάπωνα. Η σύντομη ενασχόληση με το έργο του, για τις ανάγκες της μικρής αυτής ανακοίνωσης, πρόδρομης σε κάθε περίπτωση, μου άφησε τη δίψα να ξαναγυρίσω σ' αυτό, αν τα καταφέρω. Μια πρώτη γεύση από το πολύπλευρο έργο του καταθέτω εδώ, υπό μορφήν ομιλίας και όχι εμπειριστατωμένου άρθρου. Ελπίζω να αξιωθώ να ασχοληθώ ξανά με περισσότερη άνεση χρόνου και να σχολιάσω όσα σημαντικά τον είχαν απασχολήσει.

Με γοήτευσε η ευαισθησία του, το ανοιχτό του μυαλό και οι απόψεις του για τον άνθρωπο και τη φύση. Περιγράφοντας μια ιαπωνική μεταξογραφία, σε μια από τις πολλές απεικονίσεις φυσικών τοπίων, ζωγραφίζει με λέξεις με τα αισθαντικά μάτια της ψυχής του: «Μπλε όραση του βάθους, που χάθηκε στο ύψος, θάλασσα και ουρανός συνδέονται μέσω της φωτεινής ομίχλης. Ανοιξιάτικο πρωινό. Μόνο ουρανός και θάλασσα, ένα ατελείωτο γαλάζιο ... Μπροστά οι κυματισμοί αποκτούν ένα ασημί φως και σπειροειδή νήματα από αφρό. Αλλά λίγο πιο μακριά δεν υπάρχει ορατή κίνηση, και τίποτε άλλο εκτός από το χρώμα: αμυδρό ζεστό μπλε του νερού, που εξαπλώνεται και λιώνει στο μπλε του αέρα. Ορίζοντας δεν υπάρχει: μόνο η απόσταση ανεβαίνει στο διάστημα, - ατέλειωτη κοιλότητα μπροστά σου και αψίδα πάνω σου - το χρώμα που βαθαίνει με το ύψος. Όμως μακριά στο γαλάζιο του ουρανού κρέμεται ένα αχνό, αμυδρό όραμα των πύργων του παλατιού, με ψηλές στέγες κυρτές σαν φεγγάρια, - κάποια σκιά της λαμπρότητας παράξενη και παλιά, που φωτίζεται από μια ηλιοφάνεια απαλή, όπως η μνήμη».

Είναι άξιο προσοχής το ουσιαστικό ενδιαφέρον ενός πολίτη του κόσμου για τις αφελείς και δεισιδαίμονες συνήθειες και παραδόσεις των λαών, και ιδιαίτερα της χώρας που επέλεξε για πατρίδα του, της Ιαπωνίας. Ενός Ευρωπαίου με αξιόλογη παιδεία, ο οποίος, μετά από μια πολυκύμαντη διαδρομή στην Αμερική, προσπάθησε να γνωρίσει σε βάθος και να αφομοιώσει τη φιλοσοφία της Άπω Ανατολής και τελικά επέλεξε να αφοσιωθεί σε αυτήν και να την υπερασπιστεί μέχρι τον θάνατό του.

Τα βιογραφικά του στοιχεία, προερχόμενα κυρίως από την βιογραφία του, από την οποία αντλούν αξιόπιστα στοιχεία όσοι ασχολήθηκαν με τη ζωή και το έργο του, που δημοσίευσε το 1906 η αγαπημένη του φίλη Elizabeth Bisland¹⁸, είναι γνωστά και έχουν απασχολήσει και άλλους ομιλητές του παρόντος συνεδρίου. Κάποιες επαναλήψεις ίσως φαίνονται περιττές, όμως συνδέονται άμεσα με τα ενδιαφέροντά του και το έργο του.

Γεννήθηκε στη Λευκάδα, από Ελληνίδα μητέρα και Ιρλανδό πατέρα. Μεγάλωσε στην Ιρλανδία, όπου έλαβε ευρωπαϊκή παιδεία. Ένα μεγάλο διάστημα της ζωής του το έζησε στην Αμερική, όπου παντρεύτηκε έγχρωμη. Επέλεξε να τελειώσει τη ζωή του στην Ιαπωνία, αφήνοντας εκεί απογόνους και σημαντικό έργο. Ενδεχομένως ο παράξενος συνδυασμός γεγονότων και φυλετικών καταβολών να έδωσε στον Λευκάδιο Χέρν αυτή την προσωπικότητα. Μια παλαιά ιρλανδική παράδοση αναφέρεται στην τσιγγάνικη καταγωγή του πατέρα του. Λέγεται μάλιστα ότι ο Λευκάδιος είχε ένα σημάδι στην παλάμη του, που θεωρείται αδιάψευστο της τσιγγάνικης καταγωγής του. Το βέβαιο είναι ότι ο Λευκάδιος Χερν ήταν ο καρπός του έρωτα του Ιρλανδού, χειρουργού ιατρού, Charles Bush Hearn (1818-1866), ο οποίος υπηρετούσε στη Λευκάδα, και της πανέμορφης Κυθήριας Ρόζας Αντωνίου Κασσιμάτη (1823-1882), από ευγενική κρητική οικογένεια.¹⁹ Ο γάμος τους έγινε στη Λευκάδα, στον ναό του Αγίου Ιωάννου του Θεολόγου, όπου βαπτίστηκε και ο Πατρίκιος-Λευκάδιος. Αξίζει να αναφερθεί ότι το ιρλανδικό του όνομα Πατρίκιος θα το αρνηθεί κατά την ενηλικίωσή του, εξαιτίας των τραυματικών παιδικών του χρόνων στην Ιρλανδία.²⁰

Η φίλη και βιογράφος του Elizabeth Bisland αναφέρεται με μεγάλη ευαισθησία στην καταγωγή του από την Λευκάδα. Ειδικότερα γράφει: «Ο Lafcadio Hearn γεννήθηκε στις 27 Ιουνίου του έτους 1850 στο μέχρι σήμερα (1906) αραιοκατοικημένο και κατάφυτο με αμπέλια και ελαιώνες, προσκολλημένα στις απότομες πλευρές των βουνών, με θέα το γαλάζιο του Ιονίου, νησί της Λευκάδας. Αυτό το μέρος των παλαιών τραγωδιών και του ρομαντισμού, ... στο μισό-τροπικό γαλάζιο της ελληνικής θάλασσας και του ουρανού, όπου ως παιδί διακρίνει για πρώτη φορά τα ασαφή περιγράμματα της συνειδητής ζωής του, φαίνεται να έχει σκιαγραφηθεί πίσω από όλες τις μεταγενέστερες αναμνήσεις και τις προθέσεις του, και παρά το σκοτάδι ή τις άθλιες σκηνές που του επεφύλασσε η περιπλάνησή του, η καρδιά του ήταν πάντα γεμάτη από όνειρα και λαχτάρεις για υψηλά περιγράμματα, όπου κυριαρχεί το μπλε, «που είναι το χρώμα της ιδέας του θείου, του ηθικού».

Εξ άλλου ο ίδιος πολλά χρόνια μετά, στο «Όνειρο μιας Θερινής Ημέρας», γράφει: «Έχω στη μνήμη ένα τόπο και έναν μαγικό χρόνο, όπου ο ήλιος και το φεγγάρι ήταν μεγαλύτεροι και φωτεινότεροι από τώρα. Είτε ήταν αυτής της ζωής ή κάποιας ζωής στο παρελθόν, δεν μπορώ να το πω, αλλά ξέρω ότι ο ουρανός ήταν πολύ πιο μπλε και πιο κοντά στον κόσμο - σχεδόν όπως φαίνεται να βρίσκεται πάνω από τους ιστούς ενός ατμόπλοιου, που αιωρείται στο ισημερινό καλοκαίρι.... Η θάλασσα ήταν ζωντανή και συνήθιζε να μιλάει - και ο άνεμος με έκανε να φωνάζω με χαρά, όταν με άγγιξε. Μία ή δύο φορές κατά τη διάρκεια άλλων ετών, σε θεϊκές μέρες που ζούσα ανάμεσα στις κορυφές, ονειρευόμουν για μια στιγμή

¹⁸ Elizabeth Bisland, *The life and letters of Lafcadio Hearn*, I, Mifflin and Company, Boston, New York, 1906. Γιώργος Φρέρης, "Ο Κοϊζούμι Γιακούμο (Πατρίκ-Λευκάδιος Χερν), ένας κοσμοπολίτης συγγραφέας στην Ιαπωνία", στο: *Λευκάδιος Χερν-Ένα διαπολιτισμικό ταξίδι στη ζωή και στο πνεύμα του* (επιστ. επιμ. Παρασκευή Κοψιδά-Βρεττού), εκδ. Γρηγόρη, Αθήνα 2015, σ. 107-123. Και Παρασκευή Κοψιδά-Βρεττού, *Λευκάδιος Χερν, Ο Δυτικός «Άγγελος» της Ανατολής, Μέρος Α' - Με την ταυτότητα του «πολιτισμένου άγριου»* - Clio Turbata_files.

¹⁹ Γ. Ν. Λεοντσίνης, "Η Ρόζα Αντωνίου Κασσιμάτη στα Κύθηρα του 19^{ου} αιώνα (1823-1883)", στο: *Λευκάδιος Χερν-Ένα διαπολιτισμικό ταξίδι στη ζωή και στο πνεύμα του* (επιστ. επιμ. Παρασκευή Κοψιδά-Βρεττού), εκδ. Γρηγόρη, Αθήνα 2015, σ. 27-43. Επίσης, Μ. Κ. Πετροχείλου, *Η μητέρα του Χερν, Φωνή των Κυθήρων*, Μάρτιος 1987.

²⁰ Βλ. Παρασκευή Κοψιδά-Βρεττού, *Λευκάδιος Χερν: Η λαογραφία της στοργής-Σμιλεύοντας το αρχέτυπο της μάνας*, Fagotto books, Αθήνα 2010.

ότι ο ίδιος άνεμος φυσούσε - αλλά ήταν μόνο μια ανάμνηση. Επίσης, σ' αυτό το μέρος τα σύννεφα ήταν υπέροχα και με χρώματα για τα οποία δεν υπάρχουν καθόλου ονόματα... Θυμάμαι επίσης ότι οι μέρες ήταν πολύ μεγαλύτερες από αυτές τις μέρες - και κάθε μέρα για μένα υπήρχαν νέες απολαύσεις και νέα θαύματα. Ο τόπος και ο χρόνος σπρώχνονταν απαλά από κάποιον που σκέφτονταν μόνο τρόπους για να με κάνει ευτυχισμένο ... Όταν τελείωνε η μέρα και έπεφτε η μεγάλη παύση του φωτός πριν από την ανατολή του φεγγαριού, θα μου έλεγε ιστορίες που με έκαναν να πάλλομαι ολόκληρος από ευχαρίστηση. Δεν έχω ακούσει ποτέ άλλες ιστορίες τόσο όμορφες. Και όταν η απόλαυση γινόταν πολύ μεγάλη, τραγουδούσε ένα παράξενο μικρό τραγούδι που πάντα έφερνε τον ύπνο. ... Αλλά δεν επέστρεψα ποτέ. Και τα χρόνια πέρασαν. και μια μέρα ήξερα ότι είχα χάσει τη γοητεία και είχα γελοία γεράσει».²¹

Παρά τις μεγάλες δυσκολίες από μια ταραγμένη παιδική ζωή, την επισφαλή υγεία και την περιορισμένη όραση, κατόρθωσε να επιβιώσει και μάλιστα να επιδοθεί με επιτυχία στο συγγραφικό του έργο και τελικά να διακριθεί. Δικαίως έχει χαρακτηριστεί ως ένα φαινόμενο ανθρώπινης ψυχικής δύναμης, ωθούμενο από ένα μυστηριώδες εσωτερικό φως, που φώτιζε τα σκοτάδια του και τον οδηγούσε στη σύντομη, αλλά ιδιαίτερα δημιουργική ζωή του.

Η πρώτη του δημοσιογραφική συνεργασία με την εφημερίδα *Enquirer*, η γνωριμία του με την μιγάδα μαγείρισσα Alethea Foley, από την οποία αντλεί τις συναρπαστικές αφηγήσεις του και ο βραχύβιος γάμος τους, οι τύψεις του για την κατάληξη της σχέσης του με την Alethea, η βίαιη απομάκρυνσή του από την εφημερίδα *Enquirer* αποτελούν ίσως το πιο δύσκολο κομμάτι της ζωής του, καθώς έφθασε στα πρόθυρα της αυτοκτονίας. Σύντομα ξαναβρήκε τη δύναμη να συνεχίσει την έρευνα θεμάτων που τον ενδιέφεραν για τον κόσμο των λαϊκών τάξεων, που τροφοδοτούσαν το λογοτεχνικό του έργο. Παράλληλα μετέφραζε κυρίως Γάλλους συγγραφείς. Μια δεκαετία θα ζήσει στην εξωτική Νέα Ορλεάνη «...τον παράδεισο του Νότου»¹⁰, όπως τη χαρακτηρίζει ο ίδιος, και όπου η ψυχή του θα ανακαλύψει την ομορφιά του τόπου και τον τοπικό πολιτισμό των μεγάλων αντιθέσεων ανάμεσα στην κανονική ζωή και την παραβατικότητα. Με εξαιρετικά διεισδυτικό πνεύμα θα διασώσει για την ανθρωπολογική έρευνα ενδιαφέρον υλικό για τα τοπικά θρησκευτικά και ευρύτερα πολιτισμικά συστήματα και τα κοινωνικά φαινόμενα, που τα συνοδεύουν (τελετουργίες, βουντού, μαγεία κ.ά.), υλικό το οποίο εκείνος αξιοποιεί στο λογοτεχνικό και δημοσιογραφικό του έργο. Η εμμονή του να γνωρίσει τη λαϊκή σοφία, την τέχνη, τη θρησκεία όλων των λαών συμβαδίζει με ανάπτυξη την ίδια περίοδο της επιστήμης της Ανθρωπολογίας. Δημοσίευσε το βιβλίο των συνταγών μαγειρικής, την *Κρεολική Κουζίνα: Μια Συλλογή Συνταγών Μαγειρικής (La Cuisine Créole: A Collection of Culinary Recipes)*, το 1885 και το *Gombo Zhèbes": Μικρό λεξικό κρεολικών παροιμιών, διαλεγμένων από έξι κρεολικές διαλέκτους ("Gombo Zhèbes": Little Dictionary of Creole Proverbs, Selected from Six Creole Dialects)*, το 1885.²²

²¹ Elizabeth Bisland, *The Life and Letters of Lafcadio Hearn, Volume 1*, Houghton, Mifflin & CO, Boston and New York 1906. Βλ. Το όνειρο μιας καλοκαιρινής ημέρας.. Μια γιαπωνέζικη ιστορία Hearn Lefkadios | Παλμύρα Ισμουρίδου, *εκδόσεις Αγρα*, 2015.

²² Μετά τον θάνατό του θα εκδοθούν στην Αμερική: *Φύλλα από το Ημερολόγιο ενός Ιμπρεσιονιστή: Πρώιμα γραπτά του Λευκάδιου Χερν (Leaves from the Diary of an Impressionist: Early Writings by Lafcadio Hearn)*, 1911, *Φανταστικά και Άλλα Φανταχτερά (Fantastics and Other Fancies)*, 1914, *Κρεολικά Σκίτσα (Creole Sketches)*, 1924.

Την ίδια περίοδο μεγάλοι ανθρωπολόγοι, όπως οι James George Frazer (από τη Γλασκώβη), θρησκευολόγος, ανθρωπολόγος ασχολείται με τη συγκριτική θρησκευολογία και αρχίζει να δημοσιεύει το περίφημο Χρυσό Κλαδί (The golden bough), ο W. H. R. Rivers (από το Κέντ της Αγγλίας), ψυχολόγος και ανθρωπολόγος γνωστός κυρίως για τις μελέτες του για τους Toda (1906), της νότιας Ινδίας και αργότερα στη Μελανησία και ο Franz Uri Boas (1858–1942), γερμανικής καταγωγής Αμερικανός, γνωστός ως "Father of American Anthropology", θεμελιώνουν τις ανθρωπολογικές σπουδές στον δυτικό κόσμο. Η εθνογραφική επιτόπια εργασία, στην οποία ο ανθρωπολόγος κατοικεί για μεγάλο χρονικό διάστημα μεταξύ των ανθρώπων που ερευνά, διεξάγει έρευνα στη μητρική τους γλώσσα και συνεργάζεται με ντόπιους ερευνητές, ως μέθοδο συλλογής δεδομένων είναι η κοινή πρακτική για τον Λευκάδιο Χερν, παρά το γεγονός ότι δεν έχει πραγματοποιήσει ειδικές σπουδές.

Το τσιγγάνικο ενδεχομένως αίμα του τον οδηγεί στη μακρινή Ιαπωνία, την οποία γνωρίζει μέσα από κάποια βιβλία για τον ιαπωνικό πολιτισμό και τους μύθους της χώρας του Ανατέλλοντος Ηλίου, όσο ζούσε στην Ν. Ορλεάνη. Μετά από δύο χρόνια με δημοσιογραφική αποστολή στη Μαρτινίκα (1887-1889)²³ και μια συνάντηση με τον Αμερικανό συγγραφέα και αστρονόμο Percival Lowell (1855-1916), ο οποίος στα βιβλία του περιγράφει την ιαπωνική ζωή, τη γλώσσα, τη θρησκεία, τα ήθη και τα έθιμα, την οικονομία, την ψυχολογία και τις συμπεριφορές του ιαπωνικού λαού, από-φασίζει να ασχοληθεί με την φιλοσοφική σκέψη της μακρινής Ανατολής. Η ευκαιρία ήρθε μέσα από την πρόταση του William Patten, εκδότη του *Harper's Magazine* να γράψει μια σειρά άρθρων για την Ιαπωνία. Στις 28 Νοεμβρίου του 1889, ο Λευκάδιος Χερν –και προκειμένου να προετοιμαστεί οικονομικά-θα στείλει στον εκδότη μια πρόταση για τη συγγραφή ενός νέου ταξιδιωτικού βιβλίου με θέμα την Ιαπωνία: «...Ο σκοπός μου είναι να δημιουργήσω στη σκέψη των αναγνωστών, μια ζωηρή εντύπωση της ζωής στην Ιαπωνία-όχι απλώς σαν παρατηρητής αλλά, όπως κάποιος που συμμετέχει στην καθημερινή ύπαρξη των συνηθισμένων ανθρώπων, και που σκέφτεται με τη δική τους σκέψη...»²⁴.

Στις 12 Απριλίου του 1890, μετά από ταξίδι ενός μηνός από το Βανκούβερ του Καναδά φθάνει στη Yokohama και μαγεύεται από το Ιαπωνικό τοπίο, το οποίο θα περιγράψει άπειρες φορές στη συνέχεια με ιδιαίτερη ευαισθησία.

Σε επιστολή του προς την φίλη και βιογράφο του Elizabeth Bisland θα γράψει «Αισθάνομαι αδέξιος να περιγράψω την Ιαπωνία. Η φύση εδώ δεν είναι βέβαια, όπως στους τροπικούς, που είναι τόσο υπέροχη και άγρια και παντοδύναμα όμορφη, ώστε νιώθω, αυτήν ακριβώς τη στιγμή που γράφω, τον ίδιο πόνο στην καρδιά μου με κείνον που ένιωσα φεύγοντας από τη Μαρτινίκα. Πρόκειται για μίαν εξημερωμένη φύση, που αγαπάει τον άνθρωπο και γίνεται όμορφη γι' αυτόν μ' έναν ήσυχο, γκριζογάλαζο τρόπο, σαν τις Γιαπωνέζες, και τα δέντρα μοιάζουν να γνωρίζουν τι λένε οι άνθρωποι γι' αυτά-μοιάζουν να έχουν μικρές ανθρώπινες ψυχές. Ότι αγαπώ στην Ιαπωνία είναι οι Ιάπωνες-η φτωχή, απλή ανθρωπιά της χώρας. Είναι θεϊκό. Δεν υπάρχει τίποτα σ' αυτό τον κόσμο που να προσεγγίζει την αφελή, φυσική γοητεία τους. Κανένα βιβλίο απ' όσα έχουν γραφεί μέχρι σήμερα δεν το αντικατοπτρίζει. Αγαπώ τους θεούς τους, τα έθιμά τους, την ενδυμασία τους, τα τραγούδια τους που μοιάζουν με των πουλιών τα τρεμάμενα τραγούδια, τα σπίτια τους, τις δεισιδαιμονίες τους, τα σφάλματα τους. Και πιστεύω ότι η τέχνη τους είναι τόσο πιο προχωρημένη από τη δική μας, όσο υπερείχε η αρχαία ελληνική τέχνη από τις πρώιμες ευρωπαϊκές καλλιτεχνικές αναζητήσεις... Είμαστε οι βάρβαροι! Δεν είναι που απλώς κάνω

²³ Εκεί θα γράψει το οδοιπορικό του: *Δυο χρόνια στις Γαλλικές Ινδίες* και το μυθιστόρημα *Γιούμα, η ιστορία μιας σκλάβας των Δυτικών Ινδιών*, που θα δημοσιευτούν το 1890.

²⁴ Elizabeth Bisland, ό.π., σ. 274-275.

αυτές τις σκέψεις. Είμαι τόσο σίγουρος γι' αυτά όσο και για τον θάνατο. Απλώς θα ήθελα να επανενσαρκωθώ σε κάποιο μικρό ιαπωνικό μωρό, έτσι ώστε να μπορώ να δω και να αισθανθώ τον κόσμο τόσο όμορφα όσο το κάνει ένα ιαπωνικό μωρό»²⁵.

Κουρασμένος από την προηγούμενη ταραγμένη ζωή του, αλλά και γοητευμένος από την ομορφιά του ιαπωνικού τοπίου, αφήνεται στη γαλήνη του, εμβαθύνει στο νόημα της ιαπωνικής ζωής, της θρησκείας, της τέχνης, στον χαρακτήρα των ανθρώπων. Η Ιαπωνία βιώνει τη μεταβατική περίοδο εκσυγχρονισμού – βιομηχανικού, κοινωνικού, πολιτισμικού-το άνοιγμα προς τον δυτικό πολιτισμό. Ο Χέρν, που βλέπει σ' αυτή την ορμητική τάση την επερχόμενη διάλυση του παραδοσιακού κόσμου της Ανατολής, προσπαθεί να βιώσει στην καθημερινή του ζωή αυτό που ως φορέας του δυτικού πολιτισμού αντιλαμβάνεται ως παράδοση του ιαπωνικού λαού και τον κάνει να αισθάνεται συγκριτικά, ως ερχόμενος από τη Δύση, «βάρβαρος». Προσπαθεί να θησαυρίσει κάθε τι που βλέπει να χάνεται από το παρελθόν της Ιαπωνίας στην προσπάθειά της για εκσυγχρονισμό. Έμπειρος από τις ως τότε σχέσεις του με πληθυσμούς διαφορετικών φυλών και πολιτισμών, εξοικειωμένος με την ολιγάρκεια, συμμετοχικά ενσωματώνεται στην δική τους καθημερινότητα και παρά τη διαφορετικότητα των Ιαπώνων αποφασίζει να «προδώσει» την ευρωπαϊκή του ταυτότητα. Στην πόλη Ματσούε θα συναντηθεί με το πνεύμα της παλαιάς φεουδαρχικής ιαπωνικής κοινωνίας και τις παραδοσιακές αξίες των Σαμουράι. Εκεί θα γνωρίσει την Setsu (Setsuko) Koizumi (1868-1932), μια νέα γυναίκα, από παλιά ξεπεσμένη οικογένεια Σαμουράι και θα την παντρευτεί. Το 1896, οικογενειάρχης πλέον, θα γίνει και επίσημα πολίτης της Ιαπωνίας, αλλάζοντας και το -ευρωπαϊκό-όνομά του, σε Yakumo (Οκτώ σύννεφα), δανεισμένο από την πρώτη λέξη του πιο αρχαίου σωζόμενου ποιήματος στην ιαπωνική γλώσσα, και Koizumi (το μέρος που γεννιούνται τα σύννεφα) από το επώνυμο της γυναίκας του.

Έχοντας βιώσει στην προηγούμενη περιπλάνησή του στην «Άγρια Δύση» τη «βαρβαρότητα», όπως λέει ο ίδιος, θα αφοσιωθεί, κουρασμένος και σωματικά αδύναμος, στη μελέτη και συγγραφή, αναζητώντας με κάθε τρόπο, συμμετέχοντας με μια ιδιότυπη επιτόπια έρευνα, προφορικές μαρτυρίες για τον παλαιότερο τρόπο ζωής. Η σύζυγός του από παλιά οικογένεια Σαμουράι είναι μια αστείρευτη πηγή γι' αυτόν. Έτσι θα βιώσει τις πιο ευτυχισμένες ημέρες στην ιαπωνική περίοδο της ζωής του. Η φύση του, βαθιά στοχαστική, τον οδηγεί σε σκέψεις βασανιστικές, τόσο για το μέλλον της οικογένειάς του- ένα μοναδικό ιδανικό βίωμα, όπως ομολογεί, αυτός ο στερημένος την οικογενειακή θαλπωρή-, όσο και για το μέλλον του κόσμου, που τον βλέπει να οδεύει προς μίαν απάνθρωπη, στερούμενη ηθικής, εξέλιξη.

Το 1894 θα εκδοθεί στην Αμερική το βιβλίο του με τίτλο: *Ματιές στην άγνωστη Ιαπωνία (Glimpses of unfamiliar Japan)* μετά από τρία χρόνια το δεύτερο βιβλίο του *Out of the East*, το οποίο θα κυκλοφορήσει επίσης στην Αμερική, ενώ ο ίδιος μετακομίζει ξανά, για λόγους υγείας, στο νότιο τμήμα του νησιού Χόνσου, στην πόλη Κόμπε. Το 1896 θα εκδώσει το τρίτο βιβλίο του, μια ανατομία του ιαπωνικού πολιτισμού με τίτλο: *Κοκορό-Υπαιγιμοί και αντηχήσεις της ενδότερης ιαπωνικής ζωής (Kokoro: Hints and Echoes of Japanese Inner Life)*. Όμως για την Ιαπωνία θα μιλήσει και στα υπόλοιπα έργα του, που θα συνθέσει μετά την εγκατάστασή του στο Τόκυο: *-Βουδιστικά Σταχυολογήματα: Σπουδές του χεριού και της ψυχής στην Άπω Ανατολή (Gleanings in Buddha-Fields: Studies of Hand and Soul in the Far East)*, 1897. *-Εξωτικά και Αναδρομικά (Exotics and Retrospectives)*, 1898. *- Στην Ιαπωνία των*

²⁵ Elizabeth Bisland, ό.π., σ. 108. Και Paul Murray, *A Fantastic Journey-The Life and Literature of Lafcadio Hearn*, Routledge Curzon, London and New York 1993.

Φαντασμάτων (*In Ghostly Japan*), -1899. -Σκιές (*Shadowings*), 1900. -Ιαπωνικά Ανάλεκτα (*Japanese Miscellany*), 1901. - Κοττό: Παράξενα και πολύτιμα της Ιαπωνίας σκεπασμένα με ιστούς αράχνης (*Kottō: Being Japanese Curios, with Sundry Cobwebs*), 1902. Και Καϊντάν: Ιστορίες και σπουδές παράξενων πραγμάτων (*Kwaidan: Stories and Studies of Strange Things*), 1904.

Η αναδίφηση και μόνον του όγκου του δημοσιευμένου υλικού για την Ιαπωνία είναι δύσκολη. Μια μικρή επιλογή είναι απλώς ένα δείγμα της διεισδυτικότητάς του στη ζωή των Ιαπώνων. Ο Χέρν σε όλη του τη ζωή είναι γνωστό ότι επεδίωκε να συναναστρέφεται ανθρώπους, που γνώριζαν τις παλιές τέχνες, παλιές περίεργες ιστορίες, τον παραδοσιακό τρόπο ζωής. Ενδιαφέρθηκε να μάθει για την τέχνη της μαντικής, όχι της μαγείας, την έμφυτη και καλλιεργημένη ικανότητα ορισμένων ανθρώπων της Ανατολής να προβλέπουν τα μέλλοντα να συμβούν, μελετώντας διάφορες φυσικές ή μεταφυσικές ενδείξεις. Ο ίδιος δοκίμαζε, όπως φαίνεται, την αξιοπιστία των προβλέψεων των μαντολόγων (μάντεων) και για τον εαυτό του, και συχνά αισθανόταν την ανάγκη να τις αιτιολογήσει. Στην ιστορία της μαντικής (*A Story of Divination*), κάνει λόγο για χειρόγραφα που περιείχαν μυστικά της επιστήμης της μαντικής και για μαντολόγους που τα χρησιμοποιούσαν για την τελειοποίηση της τέχνης του προβλέπειν. Αναφέρεται ειδικότερα σε έναν διάσημο πλανόδιο μάντη: «Για να είμαι δίκαιος μαζί του, γράφει, πρέπει να αναφέρω ότι στη δική μου περίπτωση —(μου είχε πει τη μοίρα τέσσερις φορές)— οι προβλέψεις του είχαν πραγματοποιηθεί με τέτοια ακρίβεια, που είχα φοβηθεί. Μπορεί να μην πιστεύετε στη μαντεία – λογικά να την περιφρονείτε· όμως κάτι από μια κληρονομημένη, δεισιδαίμονα τάση, λανθάνει στους περισσότερους από μας· και δεν χρειάζονται παρά λίγες παράξενες εμπειρίες για να την ξυπνήσουν, προκαλώντας την πιο παράλογη ελπίδα ή φόβο για την καλή ή κακή μοίρα, που κάποιος μαντολόγος σας υποσχέθηκε». Και αφηγείται την ιστορία του μαντολόγου Σόκο Σέτσου, ο οποίος αφιέρωσε τη ζωή του στη μελέτη και την άσκηση, που έζησε πολλά χρόνια μόνος σε μια καλύβα στα βουνά· χωρίς φωτιά το χειμώνα και χωρίς βεντάλια το καλοκαίρι· γράφοντας τις σκέψεις του πάνω στον τοίχο του δωματίου του —λόγω έλλειψης χαρτιού— και χρησιμοποιώντας μόνο ένα κεραμίδι για μαξιλάρι».

Όσο, ζούσε στο Τόκιο, προσπαθούσε να φιλοξενήσει τον πλανόδιο μαντολόγο στο σπίτι του, όσο περισσότερο χρόνο μπορούσε. Γράφει χαρακτηριστικά: «Ήταν ήδη γέρος, όταν τον πρωτοείδα στο Ίζουμο... Πολλές φορές προσπάθησα να τον πείσω να περάσει τους χειμωνιάτικους μήνες με το περισσότερο κρύο κάτω από τη στέγη μου – κι αυτό, γιατί είχε μια τόσο εξαιρετική γνώση των παραδόσεων, που θα μπορούσε να μου προσφέρει απροσμέτρητη υπηρεσία από λογοτεχνική άποψη...Όμως, εν μέρει, επειδή η συνήθεια της περιπλάνησης του είχε γίνει δεύτερη φύση, εν μέρει από αγάπη για ανεξαρτησία, τόσο άγρια όσο ενός τσιγγάνου, ποτέ δεν μπόρεσα να τον κρατήσω κοντά μου περισσότερο από δύο μέρες τη φορά». Κάθε χρόνο είχε συνήθειο να περνάει από το Τόκιο – κατά κανόνα αργά τὸ φθινόπωρο. Τότε κάμποσες βδομάδες τριγυρνούσε αθόρυβα μέσα στην πόλη, από συνοικία σε συνοικία, μέχρι να εξαφανιστεί και πάλι. Όμως στη διάρκεια αυτών των φευγαλέων ταξιδιών ποτέ δεν παρέλειπε να με επισκεφτεί· φέρνοντας καλόδεχτα νέα απ' τους ανθρώπους και τα μέρη του Ίζουμο – φέρνοντας επίσης κάποιο περίεργο, μικρό δώρο, γενικά θρησκευτικού είδους, από κάποιο γνωστό προσκύνημα. Τότε μου δινόταν η ευκαιρία για κάποια ολιγόωρη συζήτηση μαζί του... Κάποιες φορές η κουβέντα είχε να κάνει με παράξενα πράγματα που είδε ή άκουσε στη διάρκεια του ταξιδιού· κάποιες φορές περιστρεφόταν γύρω από παλιούς θρύλους ή δοξασίες· άλλες φορές πάλι αφορούσε τη μαντική».

Κάποτε αυτός ο περίφημος μαντολόγος απόκτησε ένα σπουδαίο βιβλίο μαντικής τέχνης και αποφάσισε να δοκιμάσει ο ίδιος την αξιοπιστία του, αναζητώντας στοιχεία για τη δική του μοίρα. «Γύρισε στην καλύβα του και άρχισε χωρίς χρονοτριβή να εξετάζει την αξία του βιβλίου, συμβουλευόμενος τις σελίδες του σχετικά με τη δική του μοίρα. Το βιβλίο του υπέδειξε ότι στη νότια πλευρά της κατοικίας του, σε ένα ορισμένο σημείο, σε μια γωνία της καλύβας του, τον περίμενε μεγάλη τύχη. Έσκαψε στο μέρος που του υποδείχτηκε, και πραγματικά, βρήκε μια στάμνα που περιείχε τόσο χρυσάφι, που μπορούσε να τον κάνει πολύ πλούσιο άνθρωπο». Είναι γνωστό ότι οι παραδόσεις για κρυμμένους θησαυρούς είναι άπειρες και συνήθεις σε όλους τους λαούς. Στην μακρινή Ανατολή τους ανακαλύπτουν διορατικοί μάντεις, στον πιο ρεαλιστικό κόσμο της Μεσογείου ανακαλύπτονται κάπως τυχαία, συνδέονται με όνειρα, με φύλακες στοιχεία, δράκοντες και αράπηδες και εξαφανίζονται, γίνονται άνθρακες, όταν υπάρξουν αδέξιοι χειρισμοί.

Η δυνατότητα ορισμένων ανθρώπων να προβλέπουν το μέλλον κατά βάθος τον προβληματίζει και τον τρομάζει για τις συνέπειές της, αλλά παράλληλα εξάπτει την φαντασία του. Σημειώνει: «Το να βλέπαμε πραγματικά το μέλλον θα ήταν δυστυχία. Φανταστείτε το αποτέλεσμα της γνώσης μας, ότι μέσα στους επόμενους δύο μήνες, κάποια φοβερή συμφορά πρέπει να μας συμβεί, μια συμφορά για την οποία δεν μπορούμε να κάνουμε τίποτε, για να την αντιμετωπίσουμε!».

Ένα άλλο μεγάλο θέμα που απασχολεί τον Χερν είναι οι ανθρώπινες αξίες και πως αυτές αποτυπώνονται στις παραδόσεις της Ιαπωνίας. Ο ίδιος γνωρίζει ότι τα ίδια θέματα απασχολούν όλους τους λαούς. Θεματολογία που ενυπάρχει στη μυθολογία όλων των λαών και συγκροτεί τα σώματα των μεγάλων αφηγηματικών ποιημάτων γνωστών, των επών, κατάλοιπα των οποίων είναι στον νεότερο κόσμο οι μπαλάντες ή παραλογές με ή χωρίς μουσική, που εξυμνούν βασικές αξίες της ζωής, όπως η ίδια η ζωή, η αγάπη, η πίστη και η συνέπεια, αλλά και το μίσος, η κακία κ.ο.κ.

Στο διήγημα *Μπατάρι* ο όρκος ή μια υπόσχεση που κρατήθηκε παραπέμπει στην παραλογή, γνωστή στον χώρο της Βαλκανικής, ως *του νεκρού αδελφού*, όπου η δύναμη του όρκου, της τήρησης μιας υπόσχεσης υπερνικά ακόμη και τον θάνατο, προκειμένου να εκπληρωθεί. Αναφέρεται βεβαίως στις αρχές ενός νεαρού Σαμουράι, ο οποίος πραγματοποιεί χαράκιρι, προκειμένου να τηρήσει την υπόσχεση που έδωσε στον αδελφό του και στη μητέρα του. Η ιστορία βασίζεται στην πίστη ότι η ψυχή, απελευθερωμένη από το σώμα, υπό προϋποθέσεις, μπορεί να ζει και να περιπλανιέται στους χώρους που έζησε: «Πριν από αρκετές εκατοντάδες χρόνια, ο Akana αποχαιρετά τον θετό αδερφό του, τον νεαρό Hasébé, υποσχόμενος ότι θα επιστρέψει. «Θα επιστρέψω στις αρχές του φθινοπώρου», είπε. Ήταν άνοιξη σ' ένα χωριό στην επαρχία Χαρίμα. Ο Akana ήταν σαμουράι Izumo και ήθελε να επισκεφθεί τη γενέτειρά του. Ο Hasébé είπε: -«Το Izumo σου, - η χώρα του σύννεφου οκτώ, - είναι πολύ μακρινή. Θα είναι επομένως δύσκολο να υποσχεθείς να επιστρέψεις εδώ οποιαδήποτε συγκεκριμένη ημέρα. Αλλά, θα θέλαμε να γνωρίζουμε την ακριβή μέρα, για να προετοιμάσουμε μια γιορτή καλωσορίσματος. Και θα μπορούσαμε να περιμένουμε στην πύλη για την επιστροφή σου". Γρήγορα οι μήνες πέρασαν και ήρθε το φθινόπωρο, - η εποχή των χρυσάνθεμων. Και νωρίς το πρωί της ένατης ημέρας του ένατου μήνα, ο Hasébé ετοιμάστηκε να υποδεχτεί τον αδερφό του. Ετοίμασε μια γιορτή, αγόρασε κρασί, διακόσμησε το δωμάτιο, και γέμισε τα αγγεία της εσοχής με χρυσάνθεμα με δύο χρώματα. Η μητέρα του είπε: - «Η επαρχία του Izumo, είναι πάνω από εκατό ri (3. 927 μ.)! και το ταξίδι από εκεί πάνω

στα βουνά είναι δύσκολο και κουραστικό και δεν μπορείς να είσαι σίγουρος ότι ο Akana θα μπορεί να έρθει σήμερα. Δεν θα ήταν καλύτερο, προτού μπειτε σ' αυτή τη φασαρία, να περιμένετε τον ερχομό του; - «Όχι, μητέρα! Ο Akana υποσχέθηκε να είναι εδώ σήμερα: δεν μπορεί να παραβεί την υπόσχεση! Και αν μας έβλεπε να ετοιμάζουμε μετά την άφιξή του, θα ήξερε ότι είχαμε αμφιβολίες για τον λόγο του και θα ντροπιαστούμε». Πράγματι τον περίμεναν, ώσπου ο Hasébé είχε αρχίσει να απελπίζεται. Και κάποια στιγμή, εκεί που τέλειωνε η ένατη ημέρα φάνηκε. Ο Hasebe τον υποδέχθηκε και του είπε να περάσουν στο τραπέζι. Ο Akana τότε του είπε: - «Κανένας ζωντανός άνθρωπος δεν μπορεί να ταξιδέψει με τα πόδια εκατό ri σε μια μέρα. Αλλά ένιωθα ότι, αν δεν τηρούσα την υπόσχεσή μου, θα με θεωρούσατε άπιστο και θυμήθηκα την αρχαία παροιμία: Tama yoku ichi nichu ni sen ri wo yuku = Η ψυχή ενός ανθρώπου μπορεί να ταξιδέψει χίλια ri σε μια μέρα». Ευτυχώς μου είχαν αφήσει το σπαθί μου - έτσι μπορούσα να έρθω σε εσένα... Να προσέχεις τη μητέρα μας. " Με αυτά τα λόγια σηκώθηκε, και την ίδια στιγμή εξαφανίστηκε. Τα ξημερώματα ο Hasébé ξεκίνησε για την επαρχία του Izumo. Φτάνοντας στο Ματσούε, έμαθε ότι τη νύχτα της ένατης ημέρας του ένατου μήνα ο Akana Soyemon είχε κάνει χαρακίρι στο σπίτι του. Έτσι η ψυχή του Σαμουράι ταξίδεψε και εκπλήρωσε την υπόσχεσή του.

Το θέμα του περιορισμού του αριθμού των μελών της οικογένειας με την βρεφοκτονία, αμέσως μετά την γέννηση, καθώς και την αντίστοιχη γεροντοκτονία, αντιμετωπιζόταν κάποτε στην παραδοσιακή μακρινή Ιαπωνία με τον πνιγμό των νεογνών και την εγκατάλειψη των γερόντων σε απομονωμένες περιοχές. Είναι πολύ γνωστές, και μερικές διάσημες, παραδόσεις για την εγκατάλειψη παιδιών για διάφορους λόγους. Παιδιά που ρίχνονται στο ποτάμι και σώζονται με θαυμαστό τρόπο, που εγκαταλείπονται στο δάσος και μεγαλώνουν με τα άγρια ζώα, παιδιά που βρικολακιάζουν, που γίνονται τελώνια, που στοιχειώνουν ποτάμια και λίμνες, αλλά και γέροντες που εγκαταλείπονται σε απομακρυσμένες ορεινές περιοχές για να απαλλάξουν τα παιδιά τους από το βάρος συντήρησής τους.²⁶

Μια τέτοια ιστορία καταγράφει ο Χέρν (σε περίληψη): Κάποτε ζούσε στο χωριό Izumo ένας αγρότης, τόσο φτωχός που φοβόταν να αναθρέψει παιδιά. Και κάθε φορά που η γυναίκα του γεννούσε ένα παιδί, το έρριχνε στο ποτάμι και προσποιούνταν ότι είχε γεννηθεί νεκρό. Μερικές φορές ήταν γιος, μερικές φορές κόρη, αλλά πάντα το βρέφος ριχνόταν τη νύχτα στο ποτάμι. Έξι δολοφονήθηκαν έτσι. Όμως, καθώς πέρασαν τα χρόνια, ο αγρότης έγινε πλούσιος. Και επιτέλους η γυναίκα του γέννησε ένα έβδομο παιδί, ένα αγόρι. Τότε ο άντρας είπε: «Τώρα μπορούμε να αναθρέψουμε ένα παιδί και θα χρειαζόμαστε έναν γιο για να μας βοηθήσει, όταν θα είμαστε γέροι. Και αυτό το αγόρι είναι όμορφο. Έτσι θα τον μεγαλώσουμε». Και το βρέφος μεγάλωνε. Ένα βράδυ του καλοκαιριού βγήκε έξω στον κήπο του, μεταφέροντας το παιδί του στα χέρια του. Το μικρό ήταν πέντε μηνών. Και η νύχτα ήταν τόσο όμορφη, με το υπέροχο φεγγάρι της, που ο χωρικός φώναξε: «Αχ! είναι πραγματικά μια υπέροχη, όμορφη νύχτα! Το βρέφος, κοιτώντας στο πρόσωπό του και μιλώντας με τη φωνή ώριμου άνδρα, είπε: «Γιατί, πατέρα! Την τελευταία φορά που με πέταξες, η νύχτα ήταν ακριβώς έτσι, και το φεγγάρι έμοιαζε το ίδιο». Και μετά το παιδί δεν μίλησε πιά. Ο χωρικός από τη λύπη του, μετανιωμένος για ό,τι έκανε, έγινε μοναχός.

10 Περισσότερα για την γεροντοκτονία βλ. Αικατερίνη Πολυμέρου-Καμηλάκη, Χρόνος, ηλικίες, εμπειρία ισορροπίας στη διαχρονική πάλη των γενεών στον τροχό της ζωής, Εθνογραφικά, εκδ. Πελοποννησιακό Λαογραφικό Ίδρυμα, τ. 15, Ναύπλιο 2020, σ. 17-56.

Οι όροι 'Ubasute' (εγκατάλειψη ηλικιωμένης γυναίκας), που ονομάζεται επίσης 'obasute' ή 'ogosute' (εγκατάλειψη ενός γονέα), αναφέρονται στο έθιμο που υπήρχε στο μακρινό παρελθόν στην Ιαπωνία, σύμφωνα με το οποίο ένα ασθενικός ή ηλικιωμένο μέλος της οικογένειας μεταφερόταν σε ένα βουνό, ή κάποια άλλη απομακρυσμένη και έρημη περιοχή και εγκαταλείπονταν εκεί να πεθάνει από αφυδάτωση και πείνα, ενέργεια η οποία παρέπεμπε αναπόφευκτα σε μια μορφή αναγκαστικής «ευθανασίας». Είναι χαρακτηριστικό ότι η πρακτική αυτή ήταν πιο συχνή σε περιόδους ξηρασίας και λιμού, και μερικές φορές ελάμβανε χώρα μετά από εντολή των φεουδαρχών αξιωματούχων. Σύμφωνα με την ιαπωνική παράδοση, το δάσος Aokigahara στις υπώρειες του όρους Φούτζι, ήταν κάποτε μια συνηθισμένη τέτοια περιοχή.

Το Ubasute, όμως, ανεξάρτητα από την ιστορία του, άφησε το σημάδι του στην ιαπωνική λαογραφία, ως βάση πολλών μύθων και ποιημάτων. Σύμφωνα με μια βουδιστική αλληγορία, ο γιος μεταφέρει στην πλάτη του τη μητέρα του μέχρι το βουνό στο οποίο θα την εγκαταλείψει. Κατά τη διάρκεια του ταξιδιού, εκείνη απλώνει τα χέρια της, πιάνει και σκορπίζει στο πέρασμά τους τα κλαδιά, ώστε ο γιος της να είναι σε θέση να βρει το δρόμο επιστροφής για το σπίτι του. Ο όρος Ubasute υποδηλώνει μερικές φορές μεταφορικά τη σημερινή αντιμετώπιση των ηλικιωμένων της Ιαπωνίας και τα υψηλά ποσοστά αυτοκτονιών τους.²⁷ Στην παλαιά Ιαπωνία, όταν οι καιροί ήταν δύσκολοι και υπήρχαν πάρα πολλά στόματα σε μια οικογένεια, έκαναν κάτι που ονομάζεται *kuchi herashi* δηλαδή *ξεφορτώνομαι τα στόματα*. Ένας τρόπος για να γίνει αυτό ήταν να στείλουν ένα (ή περισσότερα) από τα παιδιά σας για να ζήσουν με μια πλουσιότερη οικογένεια. Ένας άλλος τρόπος για να μειωθεί ο αριθμός των στομάτων που έπρεπε να τρέφονται ήταν να ανεβάσουν τη γιαγιά ή τον παππού στα βουνά και να τους αφήσουν εκεί να πεθάνουν από πείνα και δίψα. Μερικοί λένε ότι είναι απλώς ένα παραμύθι, άλλοι λένε ότι συνέβαινε αυτό! Πολλοί Ιάπωνες πάντως σχολιαστές χαρακτηρίζουν το γεγονός αυτό ως ένα σύμπτωμα της μεγαλύτερης κοινωνικής αποσύνθεσης, της αποπυρηνικοποίησης της οικογένειας και της αποδυνάμωσης των δεσμών της γειτονιάς και του κοινωνικού περίγυρου ενός εκάστου. Η ιστορία των αγνοουμένων αιωνόβιων δεν είναι μόνο μια σύγχρονη ιστορία φαντασμάτων, αλλά και η ιστορία των νεότερων φαντασμάτων της ιστορίας, στην πραγματικότητα ενός βασιλείου ζωντανών νεκρών.

Η θρύση της αιώνιας νεότητας

Η αναζήτηση της αιώνιας νεότητας και ομορφιάς είναι ένα παγκόσμιο ζητούμενο. Πηγές που δίνουν το ελιξήριο της νεότητας ή και την άφθαστη αθανασία (Αφροδίτη, γοργόνα, Μεγαλέξανδρος κ.ά.) είναι γνωστές στην μυθολογία όλων των λαών. Μια τέτοια ιστορία παραδίδει ο Λευκάδιος Χέρν.

Πολλά χρόνια πριν, ζούσαν κάπου ανάμεσα στα βουνά της Ιαπωνίας ένας φτωχός ξυλοκόπος και η γυναίκα του. Ήταν πολύ μεγάλοι και δεν είχαν παιδιά. Κάθε μέρα ο σύζυγος

²⁷ Η πρακτική της εγκατάλειψης των ηλικιωμένων έχει επίσης διερευνηθεί εκτενώς και στο ιαπωνικό μυθιστόρημα, όπως 'Η μπαλάντα του Ναραγιάμα' (1956) του Shichirō Fukazawa, η οποία απετέλεσε τη βάση τριών κινηματογραφικών ταινιών. Θέμα της, η αγάπη και αγωνία του επώδυνου, αλλά αναπόφευκτου για τις ιαπωνικές παραδόσεις, χωρισμού παιδιού και γονιού. Το βουνό 'Ομπάσουτε', της επαρχίας Σίνανο, όπου έχουν τοποθετηθεί πάμπολλοι θρύλοι, αποτελεί ταυτόχρονα τόπο ιδανικό και ξακουστό για την ενατένιση της πανσελήνου.

πήγαινε στο δάσος για να κόβει ξύλα, ενώ η σύζυγος ύφαινε στο σπίτι. Μια μέρα ο γέρος πήγε πιο μακριά στο δάσος από το συνηθισμένο, για να αναζητήσει ένα συγκεκριμένο είδος ξύλου και ξαφνικά βρήκε μια μικρή πηγή, που δεν είχε ξαναδεί. Το νερό ήταν παράξενα καθαρό και κρύο, και διψούσε, γιατί η μέρα ήταν ζεστή, και δούλευε σκληρά. Έτσι έβγαλε το τεράστιο ψάθινο καπέλο του, γονάτισε και ήπια. Αυτό το νερό φάνηκε να τον αναζωογονεί με έναν εξαιρετικό τρόπο. Απόκτησε το πρόσωπο ενός πολύ νεαρού άνδρα! Δεν μπορούσε να πιστέψει τα μάτια του. Έβαλε και τα δύο χέρια στο κεφάλι του, που ήταν αρκετά φαλακρό μόλις μια στιγμή πριν, όταν το είχε σκουπίσει με τη μικρή μπλε πετσέτα που πάντα κουβαλούσε μαζί του. Αλλά τώρα ήταν καλυμμένο με πυκνά μαύρα μαλλιά. Και το πρόσωπό του είχε γίνει λείο σαν αγοριού. Επέστρεψε στο σπίτι και η γυναίκα του δεν τον γνώρισε. Της εξήγησε τι έγινε και πήγε κι εκείνη να βρει την πηγή. Αλλά ήταν άπληστη και ήπια πολύ περισσότερο από όσο χρειαζόταν και έγινε ένα μωρό, που δεν μπορούσε πια να γυρίσει στο σπίτι. Την αναζήτησε ο άντρας της και βρήκε το μωρό να κλαίει. Το πήρε σπίτι μουρμουρίζοντας, και με παράξενες μελαγχολικές σκέψεις.

Δεν θα ασχοληθώ με το πολυσυζητημένο θέμα των Kaidan, τις ιαπωνικές ιστορίες για φαντάσματα, όχι μόνον τρόμου, αλλά και αστείες, ούτε με τα πολύ ενδιαφέροντα ταφικά έθιμα²⁸ και τις απόψεις για την μέλλουσα κρίση, τον παράδεισο και την κόλαση²⁹, αλλά και τις δεισιδαιμονίες³⁰, όπως για τον Fox-God και πως οι άνθρωποι ξεγελιούνταν και έδιναν τα

²⁸ Σταχυολογώ: Όταν κάποιος πεθάνει, το σώμα πλένεται και ξυρίζεται, ντύνεται στα λευκά, στα ρούχα ενός προσκυνητή. Και ένα πορτοφόλι (sanjabukkerō), όπως το πορτοφόλι ενός βουδιστικού προσκυνητή, κρέμεται γύρω από το λαιμό των νεκρών. Σε αυτό το πορτοφόλι τοποθετούνται τρία rin. Αυτά τα νομίσματα θάβονται με τους νεκρούς... Όταν οι ψυχές έχουν φτάσει στο Ποτάμι των Τριών Δρόμων, βρίσκουν εκεί τη Γριά των Τριών Δρόμων, την Σόντζου-Μπάμπα, που τους περιμένει: ζει στις όχθες αυτού του ποταμού, με τον σύζυγό της, Δέκα Ντατσού-Μπα. Και αν η Γριά δεν πληρώσει, αφαιρεί τα ρούχα των νεκρών και τα κρεμάει στα δέντρα. Παραπέμπω στον γνωστό αρχαιοελληνικό «Χάρωνος οβολόν» και στο νεοελληνικό περατικό, το κέρμα με το οποίο ο νεκρός πληρώνει για την είσοδό του στον Κάτω Κόσμο.

²⁹ Είναι πολύ, πολύ όμορφα κακαμόνο, θαύματα της ζωγραφικής και του υποτονικού χρώματος, το χρώμα της καλύτερης περιόδου της ιαπωνικής τέχνης. και είναι πολύ μεγάλα, μήκους 5 μέτρων και πάνω από τρία πλατιά, τοποθετημένα πάνω σε μετάξι. Και αυτοί είναι οι θρύλοι τους: Πρώτο κακαμόνο: Στο πάνω μέρος της ζωγραφικής υπάρχει μια σκηνή από τον Shaba, τον κόσμο των ανθρώπων που δεν θα ονομάσουμε Real - ένα νεκροταφείο με ανθισμένα δέντρα και θρηνωδούς που γονατίζουν μπροστά στους τάφους. Όλα κάτω από το απαλό μπλε φως της Ιαπωνικής ημέρας...

Πιο κάτω βλέπω τις φυγάδες να ξεφεύγουν από δαίμονες – φρικτούς δαίμονες με κόκκινα αίματα, με πόδια σαν λιοντάρια, με πρόσωπα μισά ανθρώπινα, μισά βοοειδή, τη φυσιογνωμία των μινωταυρίδων σε μανία. Κάποιος ξυπνά μια ψυχή. Ένας άλλος δαίμονας αναγκάζει τις ψυχές να μετενσαρκωθούν σε σώματα αλόγων, σκύλων, χοίρων. Και καθώς μετενσαρκώνονται, φεύγουν μακριά στη σκιά... Πιο κάτω βλέπω τα βάσανα των ψυχών να έχουν ήδη καταδικαστεί. Ο ψεύτης κατά τη διάρκεια της ζωής του, η σκοντάφτει με γλώσσα του σε έναν δαίμονα οπλισμένο με θερμαινόμενες λαβίδες.

³⁰ Σταχυολογώ δύο χαρακτηριστικές ιστορίες:

α) Ένας αγύρτης παριστάνει τον θεό, ο οποίος πήρε δήθεν ανθρώπινη μορφή για να επισκεφθεί έναν αφελή πιστό. Του λέει χαρακτηριστικά: «Κατάγομαι από το Taka-machi, όπου βρίσκεται ο ναός μου, τον οποίο επισκέπτεσαι συχνά. Και θέλω να ανταμείψω την ευσέβεια και την καλοσύνη σου. Έφτασα νύχτα για να σε σώσω από έναν μεγάλο κίνδυνο. Διότι από τη δύναμη που έχω ξέρω ότι αύριο αυτός ο δρόμος θα καεί, και όλα τα σπίτια σε αυτόν θα καταστραφούν εντελώς, εκτός από το δικό σου. Για να το σώσω θα κάνω μια γητεία. Αλλά για να μπορώ να το κάνω αυτό, πρέπει να ανοίξεις την αποθήκη σου (kura), όπου θα εισέλθω μόνος μου και να μην επιτρέψεις σε κανέναν να με παρακολουθήσει. γιατί τότε η γητεία δεν θα ωφελήσει». Ο έμπορος, με θερμά λόγια ευγνωμοσύνης, άνοιξε την αποθήκη του, και παραδέχτηκε με σεβασμό το φαινομενικό Inari και έδωσε εντολές, κανέναν από τους οικείους ή τους υπηρέτες του να μην παρακολουθήσει. Και αυτές οι παραγγελίες τηρήθηκαν τόσο καλά που όλα τα καταστήματα μέσα στην αποθήκη, και όλα τα τιμαλφή της οικογένειας, αφαιρέθηκαν χωρίς εμπόδια κατά τη διάρκεια της νύχτας. Την επόμενη μέρα η αποθήκη βρέθηκε άδεια. Και δεν υπήρξε φωτιά. Υπάρχει επίσης μια καλά τεκμηριωμένη ιστορία για έναν άλλο πλούσιο

χρήματά τους και τιμές σε παρουσιαζόμενους ως εκπροσώπους του θεού, που δείχνουν την αμφισβήτηση εκ μέρους του Χερν σε όλες αυτές τις δοξασίες. Θα είχε ενδιαφέρον κάποιος να συγκεντρώσει τις πληροφορίες για την καθημερινή ζωή, τα κρεβάτια, τα παπλώματα, τη διακόσμηση των σπιτιών, τις πεταλούδες, τα μυρμήγκια με τα εκπληκτικά τους σπίτια, τα περίεργα καβούρια κ.ο.κ.³¹

Με αφορμή την ενοχλητική παρουσία των κουνουπιών στα παλαιά ιαπωνικά νεκροταφεία θα περιγράψει λεπτομερώς νεκρολατρικά έθιμα των βουδιστών και παράλληλα βρίσκει την ευκαιρία να σχολιάσει τις αλλαγές, που θα έφερνε η καταπολέμηση των σμηνών κουνουπιών στα λιμνάζοντα νερά των παλαιών νεκροταφείων.

Σχολιάζοντας την καταπολέμηση των κουνουπιών με πετρέλαιο ή κηροζίνη, με βάση το βιβλίο του Χάουαρντ «Κουνούπια» αναφέρεται στις δοξασίες των Ιαπώνων για την μετεμψύχωση των νεκρών ψυχών σε κουνούπια. Όπως γράφει, πολλών ειδών κουνούπια υπήρχαν στη γειτονιά του, που τον ενοχλούσαν: «είναι ένα σοβαρό μαρτύριο, - ένα μικροσκοπικό πράγμα. Το τρύπημά του είναι αιχμηρό ως ηλεκτρικό έγκουμα. Και το απλό βουητό του έχει μια γοητευτική ποιότητα ήχου, που παραπέμπει στην ποιότητα του πόνου, που πρόκειται να έρθει, - με τον ίδιο τρόπο που μια συγκεκριμένη μυρωδιά προτείνει μια συγκεκριμένη γεύση. Θεωρώ ότι αυτό το κουνούπι μοιάζει πολύ με το πλάσμα που ο Δρα Howard αποκαλεί *Stegomyia fasciata* ή *Culex fasciatus*: και ότι οι συνήθειές του είναι οι ίδιες

καταστημάτων του Matsue, ο οποίος έγινε εύκολα το θήραμα ενός άλλου υποτιθέμενου θεού. Αυτός του είπε ότι όποιο χρηματικό ποσό αφήσει σε ένα συγκεκριμένο ιερό το βράδυ, θα το έβλεπε διπλασιασμένο το πρωί, ως ανταμοιβή της δια βίου του ευσέβειας. Ο καταστηματούχος μετέφερε αρκετά μικρά ποσά στο ιερό και τα βρήκε διπλάσια μέσα σε δώδεκα ώρες. Στη συνέχεια κατέθεσε μεγαλύτερα ποσά, τα οποία πολλαπλασιάστηκαν παρόμοια. Διακινδύνευσε ακόμη και εκατοντάδες δολάρια, τα οποία επίσης διπλασιάστηκαν. Τελικά πήρε όλα τα χρήματά του από την τράπεζα και τα έβαλε ένα βράδυ μέσα στο ιερό του θεού, και δεν τα είδε ξανά.

β) Πριν από περίπου τριάντα χρόνια ζούσε στο Ματσούε ένας πρώην παλαιστής που ονομαζόταν Tobikawa, ο οποίος ήταν ένας αδυσώπητος εχθρός των αλεπούδων και συνήθιζε να τις κυνηγά και να τις σκοτώνει. Πίστευαν ευρέως ότι λόγω της τεράστιας δύναμης του δεν τον έπιαναν τα μάγια. Κάποιοι προέβλεπαν ότι δεν θα πεθάνει από φυσικό θάνατο. Αυτή η πρόβλεψη εκπληρώθηκε: Ο Tobikawa πέθανε με πολύ περίεργο τρόπο. Μια μέρα μεταμφιέστηκε ως Τάνγκου, ή ιερό φάντασμα, με φτερά και νύχια και μακριά μύτη, και ανέβηκε σε ένα υψηλό δέντρο σε ένα ιερό άλσος κοντά στο Rakusan, όπου, μετά από λίγο, οι αθώοι αγρότες συνωστίζονταν για να τον λατρέψουν με προσφορές. Προσπαθώντας να παίξει τον ρόλο του, πηδώντας από το ένα κλαδί στο άλλο, έχασε την ισορροπία του και έπεσε σπάζοντας τον λαιμό του.

³¹ Ενδεικτικά παραθέτω: Στην ιστορία του Futon του Tottori περιγράφοντας ένα μικρό πανδοχείο κάνει λόγο για τα ιαπωνικά κρεβάτια. «Ποτέ, εκτός κι αν κάποιος ένοικος τυχαίνει να είναι άρρωστος, δεν θα δείτε ένα κρεβάτι σε οποιοδήποτε ιαπωνικό σπίτι. Στην πραγματικότητα, δεν υπάρχει κρεβάτι, με την τρέχουσα έννοια της λέξης. Το ιαπωνικό κρεβάτι δεν έχει στρώμα με ελατήρια, σεντόνια, κουβέρτες. Αποτελείται από παχιά παπλώματα μόνο, γεμισμένα με βαμβάκι, τα οποία ονομάζονται futon. Ένας ορισμένος αριθμός futon τοποθετείται πάνω στο τατάμι (τα πατάκια) και ένας ορισμένος αριθμός άλλων χρησιμοποιείται για σκέπασμα. Οι πλούσιοι μπορούν να χρησιμοποιούν πέντε ή έξι παπλώματα και να καλυφθούν με όσα θέλουν, ενώ οι φτωχοί πρέπει να ικανοποιηθούν με δύο ή τρία. Και φυσικά υπάρχουν πολλά είδη, από το βαμβακερό futon του υπηρέτη, που δεν είναι μεγαλύτερο από ένα χαλί δυτικής εστίας, και όχι πολύ παχύτερο, μέχρι το βαρύ και υπέροχο μεταξύ futon, μήκους οκτώ ποδιών με επτά πλάτος... Εκτός από αυτά υπάρχει το γιόγκι, ένα τεράστιο πάπλωμα φτιαγμένο με φαρδιά μανίκια, όπως το κιμονό, στο οποίο μπορεί να βρει κάποιος μεγάλη άνεση, όταν ο καιρός είναι εξαιρετικά κρύος. Όλα αυτά τα πράγματα είναι διπλωμένα και στοιβάζονται σε εσοχές που έχουν δημιουργηθεί στον τοίχο και κλείνονται με φούμα - όμορφες συρόμενες πόρτες, που καλύπτονται με αδιαφανές χαρτί, συνήθως διακοσμημένο με πολύχρωμα σχέδια. Στα ιαπωνικά ξενοδοχεία δεν υπάρχουν πόρτες, αλλά μόνο χαρτιά συρόμενες οθόνες μεταξύ των δωματίων...

με αυτές της Stegomyia. Για παράδειγμα, είναι ημερήσιο και όχι νυχτερινό και γίνεται πιο ενοχλητικό το απόγευμα. Και ανακάλυψα ότι προέρχεται από το βουδιστικό νεκροταφείο, - ένα πολύ παλιό νεκροταφείο, - στο πίσω μέρος του κήπου μου».

Εξηγεί γιατί το νεκροταφείο είναι χώρος επώασης κουνουπιών, ενώ παράλληλα μας δίνει έθιμα σχετικά με την μνήμη των νεκρών στην Ιαπωνία.

Έχω πει, γράφει, ότι οι βασανιστές μου προέρχονται από το βουδιστικό νεκροταφείο. Μπροστά από κάθε σχεδόν τάφο, σε αυτό το παλιό νεκροταφείο, υπάρχει ένα δοχείο νερού, ή μια λεκάνη, που ονομάζεται mizutamé. Στην πλειονότητα των περιπτώσεων το mizutamé είναι απλώς μια επιμήκης κοιλότητα στο ευρύ βάθρο που στηρίζει το μνημείο. Αλλά μπροστά σε πολυτελείς τάφους πλουσίων, χωρίς λεκάνη βάθρου, τοποθετείται μια μεγαλύτερη χωριστή λεκάνη, από μονοκόμματη πέτρα, διακοσμημένη με ένα οικογενειακό λοφίο ή με συμβολικά γλυπτά.

Μπροστά από έναν τάφο φτωχικό, χωρίς ενσωματωμένη λεκάνη, το νερό τοποθετείται σε ανθοδοχεία ή άλλα αγγεία, γιατί οι νεκροί πρέπει οπωσδήποτε να έχουν νερό. Πρέπει επίσης να προσφέρονται λουλούδια στους νεκρούς και έτσι μπροστά σε κάθε τάφο θα βρείτε ένα ζευγάρι ανθοδοχεία. Όλα περιέχουν νερό. Στο νεκροταφείο υπάρχει ένα πηγάδι για την παροχή νερού για τους τάφους. Κάθε φορά που οι συγγενείς και φίλοι των νεκρών επισκέπτονται τους τάφους, χύνουν γλυκό νερό στις δεξαμενές και στα ποτήρια. Αλλά καθώς ένα παλιό νεκροταφείο αυτού του είδους περιέχει χιλιάδες mizutamé και δεκάδες χιλιάδες ανθοφόρα αγγεία, το νερό σε όλα αυτά δεν μπορεί να ανανεώνεται καθημερινά. Γίνεται στάσιμο και θολό. Οι βαθύτερες δεξαμενές σπάνια στεγνώνουν· οι βροχοπτώσεις στο Tōkyō κρατούν γεμάτες τις δεξαμενές εννέα μήνες από τους δώδεκα.

Λοιπόν, σε αυτές τις δεξαμενές και τα ανθοφόρα αγγεία γεννιούνται οι εχθροί μου. Σηκώνονται κατά εκατομμύρια από το νερό των νεκρών· και, σύμφωνα με το βουδιστικό δόγμα, μερικά από αυτά μπορεί να είναι μετενσάρκωση αυτών των πολλών νεκρών... Εν πάση περιπτώσει, η κακομεταχείριση του *Culex fasciatus* θα δικαιολογούσε την υποψία ότι κάποια κακή ανθρώπινη ψυχή είχε συμπιεστεί σε εκείνο το κλάσμα ενός σώματος...

Μπορούν να εξολοθρευτούν τα κουνούπια οποιασδήποτε περιοχής καλύπτοντας με μια μεμβράνη κηροζίνης όλες τις στάσιμες επιφάνειες του νερού. Οι προνύμφες πεθαίνουν, όταν ανεβαίνουν για να αναπνεύσουν και τα ενήλικα θηλυκά χάνονται, όταν πλησιάζουν το νερό για να εκτοξεύσουν τα αβγά τους. Και διάβασα, στο βιβλίο του Δρ Χάουαρντ³², ότι το πραγματικό κόστος της απελευθέρωσης από τα κουνούπια μιας αμερικανικής πόλης πενήντα χιλιάδων κατοίκων, δεν υπερβαίνει τα τριακόσια δολάρια!... Αδύνατο! Για να ελευθερωθεί η πόλη από τα κουνούπια θα ήταν απαραίτητο να κατεδαφιστούν τα αρχαία νεκροταφεία· και αυτό θα σήμαινε την καταστροφή των βουδιστικών ναών που συνδέονται με αυτά, των τόσων πολλών γοητευτικών κήπων, με τις λίμνες και τα μνημεία με επιτύμβιες επιγραφές και τις ογκώδεις γέφυρες και τους ιερούς ελαιώνες και τους περιέργα χαμογελαστούς βούδες!

³² Το βιβλίο του Δρος Χάουαρντ προτείνει να ρίχνουν λίγο πετρέλαιο ή κηροζίνη στο στάσιμο νερό, όπου εκτρέφονται. Μία φορά την εβδομάδα, 1 ουγγιά για κάθε δεκαπέντε τετραγωνικά πόδια επιφάνειας νερού, και ανάλογη ποσότητα για οποιαδήποτε μικρότερη επιφάνεια".

Έτσι, η εξόντωση του *Culex fasciatus* θα συνεπαγόταν την καταστροφή της ποίησης της προγονικής λατρείας, - σίγουρα πολύ μεγάλο τίμημα για να πληρωθεί!...

Αναρωτιέμαι τι θα έλεγε κάποιος, αν η δημοτική κυβέρνηση του Τōkyō - η οποία είναι επιθετικά επιστημονική και προοδευτική - διατάξει ξαφνικά ότι όλες οι επιφάνειες νερού στα βουδιστικά νεκροταφεία πρέπει να καλύπτονται, σε τακτά χρονικά διαστήματα, με μια ταινία από κηροζίνη! Πώς θα μπορούσε η θρησκεία, που απαγορεύει την αφαίρεση οποιασδήποτε ζωής - ακόμη και αόρατης ζωής - να δώσει μια τέτοια εντολή; Και μετά να σκεφτούμε το κόστος, στην εργασία και στο χρόνο, να βάζουμε κηροζίνη, κάθε επτά ημέρες, στα εκατομμύρια *mizutamé*, και τα δεκάδες εκατομμύρια ανθοδοχείων στα νεκροταφεία του Τōkyō! Αδύνατο!

Για να καταλήξει: Άλλωστε, θα ήθελα, όταν έρθει ο καιρός μου, να απομακρυνθώ σε κάποιο βουδιστικό νεκροταφείο του αρχαίου είδους, έτσι ώστε η φανταστική παρέα μου να είναι αρχαία, να μην ενδιαφέρεται για τους νεωτερισμούς και τις αλλαγές. Αυτό το παλιό νεκροταφείο πίσω από τον κήπο μου θα ήταν κατάλληλο μέρος. Όλα εκεί είναι όμορφα με μια ομορφιά εξαιρετική και εκπληκτική. Κάθε δέντρο και πέτρα έχει διαμορφωθεί από κάποιο παλαιά ιδέα, που δεν υπάρχει πια σε κανένα ζωντανό εγκέφαλο. Σε έναν κόσμο ξεχασμένο, που δεν γνώρισε ποτέ ατμό ή ηλεκτρισμό ή μαγνητισμό ή λάδι κηροζίνης! ... Θέλω να έχω την ευκαιρία να αναγεννηθώ σε κάποιο ανθοδοχείο ή *mizutamé*, από όπου θα μπορούσα να εκπέμψω απαλά, τραγουδώντας το λεπτό και πικάντικο τραγούδι μου, να δαγκώσω μερικούς ανθρώπους που ξέρω.

Ο παραδοσιακός ιαπωνικός πολιτισμός υπήρξε το βασικό αντικείμενο των γραπτών του της τελευταίας περιόδου της ζωής του. Βυθίζεται στην ατμόσφαιρα της κοινωνίας, όπου ακόμα η έννοια του ατόμου είναι κάτι άγνωστο και ασυμβίβαστο με τις θεμελιώδεις ηθικές και θρησκευτικές της πεποιθήσεις της: «Δεν υπάρχει απώλεια, γιατί κανένας δεν μπορεί να χαθεί. Ο, τιδήποτε υπήρξε, αυτό ήσουν, ο, τιδήποτε υπάρχει αυτό είσαι, ο, τιδήποτε θα υπάρξει αυτό θα γίνεις. Προσωπικότητα! Ατομικότητα! Σκιές ονείρου μέσα σε όνειρο. Η ζωή μόνον είναι απέραντη, και ό,τι φαίνεται πως υπάρχει δεν είναι παρά το τρέμουλό της - ο ήλιος, το φεγγάρι, τ' αστέρια, η γη, ο ουρανός, η θάλασσα, ο νους και ο άνθρωπος, ο χώρος και ο χρόνος. Όλα είναι σκιές. Οι σκιές έρχονται και παρέρχονται· αυτό που φτιάχνει τις σκιές είναι παντοτινό». Απορρίπτει αυτό που προσπαθεί να γίνει η Ιαπωνία, υιοθετώντας τις αρχές του δυτικού κόσμου. Στο *Κόττο* γράφει: «Λοιπόν, τι θυμάται ο ουρανός οποιασδήποτε πίστης, αλλά θυμάται την ιδανική επανάληψη και παράταση των ευτυχισμένων εμπειριών - το όνειρο των νεκρών ημερών που αναστήθηκαν για εμάς και έγινε αιώνιο; Και αν νομίζετε ότι αυτό το ιαπωνικό ιδανικό είναι πολύ απλό, πολύ αφελές, αν λέτε ότι υπάρχουν εμπειρίες από την υλική ζωή, που αξίζει περισσότερο να απεικονιστούν σε μια εικόνα του ουρανού από οποιαδήποτε ανάμνηση των ημερών που πέρασαν σε ιαπωνικούς κήπους και ναούς και τσαγιέρες, είναι ίσως επειδή δεν γνωρίζετε την Ιαπωνία, το απαλό, γλυκό γαλάζιο του ουρανού της, το τρυφερό χρώμα των νερών της, την απαλή λαμπρότητα των ηλιόλουστων ημερών της, την εξαιρετική γοητεία των εσωτερικών της χώρων, όπου το λιγότερο αντικείμενο προσελκύει την αίσθηση της ομορφιάς».

Και αλλού: «Ανάμεσα στην εξαφάνιση της σταγόνας και στην εξαφάνιση του ανθρώπου ποια η διαφορά; Μια διαφορά στις λέξεις... Αλλά, αναρωτηθείτε τι απογίνεται η δροσοσταλίδα. Με τον παντοδύναμο ήλιο τα άτομά της χωρίζονται, ανυψώνονται και σκορπίζονται. Πηγαίνουν στο σύννεφο και στο χώμα, στο ποτάμι και στη θάλασσα και από

το χρώμα, το ποτάμι και τη θάλασσα θα ξανασηκωθούν, μόνο και μόνο για να πέσουν και να σκορπιστούν πάλι. Θα γλιστρήσουν πάνω σε αχλύ που ιριδίζει, θα γίνουν άσπρος πάγος, χαλάζι και χιόνι, θα αντικαθρεφτίσουν ξανά μορφές και χρώματα του μακρόκοσμου, θα πάλλουν στους βαθυκόκκινους χτύπους των καρδιών που δεν έχουν γεννηθεί ακόμα. Γιατί καθεμία από αυτές πρέπει να συνταιριάσει ξανά τα αναρίθμητα ομοειδή άτομα, για να φτιάξει άλλες σταγόνες-σταγόνες δροσιάς, βροχής και χυμού, σταγόνες αίματος, ιδρώτα και δακρύων».

Θα κλείσω αυτή την πολύ περιορισμένη συμβολή-γνωριμία με το έργο του Λευκάδιου Χερν με ένα απόσπασμα από την προφητική διάλεξή του με τίτλο «Το μέλλον της Άπω Ανατολής», τον Ιανουάριο του 1894 στο Κουμαμότο, στην οποία αναφέρθηκε στον εκσυγχρονισμό της Ιαπωνίας:

«Οι δαπανηροί αγώνες δρόμου για την επιβίωση θα πρέπει να εξαλειφθούν. Η φύση είναι πολύ καλός οικονομολόγος. Εκείνη δεν κάνει λάθη. Οι καταλληλότεροι για να επιβιώσουν είναι αυτοί που μπορούν να ζήσουν μαζί της, και να είναι ευχαριστημένοι με λίγα. Αυτός είναι ο νόμος του σύμπαντος» Ήθελε να τονίσει ότι αυτό που είναι πιο απαραίτητο για το μέλλον της Ιαπωνίας είναι να διατηρηθεί η «συνύπαρξη με τη φύση» και την «απλή ζωή». Για να προσθέσει: Ο κόσμος του ηλεκτρισμού, του ατμού και των μαθηματικών είναι ψυχρός και άδειος.

